

Obsah

Úvod	7
<i>Sapientiae amor</i> . Pojem moudrosti v Augustinových cassiciackých dialozích	9
Duše a tělo v Augustinových raných dílech	40
Fantazie a paměť v Augustinově korespondenci s Nebridem	82
Příloha: Augustinova korespondence s Nebridem (<i>Ep.</i> 6–7)	110
<i>Summary</i>	117
<i>Prameny</i>	119
<i>Literatura</i>	126
<i>Zkratky periodik a edičních řad</i>	136
<i>Rejstřík míst</i>	137
<i>Ediční poznámka</i>	149

„Opatřil jsi mi (můj Bože) jakési knihy platoniků, přeložené z řečtiny do latiny. A tam jsem četl, ne těmito slovy, ale s podporou mnoha rozmanitých argumentů zcela totéž: že ‚na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl to Slovo‘. ... Avšak že se ‚Slovo stalo tělem a přebývalo mezi námi‘ – to jsem tam nečetl.“¹

Hluboký dojem, jaký v Augustinovi zanechalo jeho setkání s „knihami platoniků“, na jejichž četbu vzpomíná těmito slovy ve svých *Vyznáních*, je patrný ve všech dílech jeho mládí. Zároveň zde však můžeme pozorovat i jeho postupné odpoutávání od novoplatonských myšlenek pod vlivem křesťanství, jež pozměnilo Augustinův duchovní obzor a také mu pomohlo docenit jiné filosofické vlivy, zejména Cicerona a Varrona, které studoval od školních let. Augustinovu fascinaci (novo)platonismem i jeho postupný odklon od něj zde chci ukázat na třech tématech nestejně šíře: na Augustinově pojetí moudrosti, na jeho představě o vztahu duše a těla a konečně na jeho úvahách o paměti a fantazii.

První studie „*Sapientiae amor*. Pojem moudrosti v Augustinových cassiciackých dialozích“ sleduje Augustinovo pochopení moudrosti, jak je přítomné v nejstarší skupině jeho dochovaných spisů, totiž v dialozích, které se svými přáteli vedl v roce své konverze k „filosofickému životu“ čili ke křesťanské askesi, tj. v roce

¹ *Confess.* VII,9,13–14 (CCL 27, 101): ... *procurasti mihi ... quosdam Platoniorum libros ex graeca lingua in latinam versos, et ibi legi non quidem his verbis, sed hoc idem omnino multis et multiplicibus suaderi rationibus, quod „in principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum“ (J 1,1) ... sed quia „verbum caro factum est et habitavit in nobis“ (J 1,14), non ibi legi.*

386. Proti akademické skepsi, která mu patrně nebyla vždy zcela vzdálená (a v jejíž utajovaný platonský obsah snad věří stále), Augustin nyní doufá, že moudrost lze najít, ne-li v tomto životě, tedy jistě až se duše odpoutá od těla. Cestou k tomu je podle Augustinova přesvědčení pythagorejsko-platonský program svobodných umění založený na řeči a matematice a namířený k sebepoznání duše i k poznání Boha.

Druhá studie „Duše a tělo v Augustinových raných dílech“ vychází rovněž z cassiciackých dialogů, v nichž se nesmrtelná duše zdá být polapena v těle jako jakémsi „temném vězení“. Výklad však sleduje i pozdější Augustinovy myšlenky do jeho kněžského svěcení roku 390, v nichž je vedle novoplatonské představy o duši, která jako tělu nadřazená nemůže přijímat jeho působení, patrný i biblický motiv duše, pro jejíž neposlušnost se tělo stává jakýmsi ambivalentním médiem jejího zotročení i její záchrany.

Konečně výklad „Fantazie a paměť v Augustinově korespondenci s Nebridielem“ uvádí do četby listů 6 a 7 (jejichž překlad je připojen v závěru), kde Nebridius klade svému příteli filosofické otázky novoplatonské inspirace. V Augustinově odpovědi se rýsuje jeho postupný rozchod s novoplatonskou představou paměti i fantazie a zároveň jejich pochopení nejen jako pomoci ve studiu moudrosti, ale i jako jeho ohrožení.

Příznačným rysem „filosofie“, lásky k moudrosti, jak jí Augustin ve svém mládí rozuměl, je její pěstování v kruhu přátel. Nejde jen o filosofické *otium* na statku Cassiciacum, kde hrají důležitou roli pozice mladého básníka Licentia, jeho uvážlivějšího kolegy Trigetia i Augustinovy zbožné matky Moniky, ale také o filosofické hledání, jemuž se Augustin již dříve věnoval se svými přáteli Alypiem a Nebridielem a jehož svědectvím je rovněž korespondence s druhým z těchto mladíků. Ke třetí studii připojuji proto jakýsi prosopografický úvod o tomto málo známém Augustinově filosofickém příteli. Jako předčasně zesnulý zůstal Nebridius pro Augustina – a zůstává také pro jeho čtenáře – jakýmsi symbolem Augustinova novoplatonského mládí, od něhož se sice hipponský biskup později v mnohém odpoutal, které mu však navždy zůstalo drahé.